

Fagersta kommun

info@fagersta.se

2018-12-14

1 (20)

Dnr 2018:7875

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid
Alfaskolan i Fagersta kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning på Alfaskolan avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. En kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen.

Lösanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden. På varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Alfaskolan i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling av undervisningen, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn initierar och leder ett strukturerat jämställdhetsarbete för att säkerställa att skolan ger alla elever samma möjligheter oavsett könstillhörighet.

Undervisning

Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn säkerställer att undervisningen struktureras så att den innefattar både en tydlig start och en summerande avslutning samt att syftet med lektionen tydliggörs för eleverna.

Trygghet och studiero

Utbildningen präglas i hög utsträckning av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn följer upp och tillsammans med personalen analyserar avvikelser i omdömen och betyg i syfte att säkerställa en likvärdig bedömning och betygssättning.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 16 augusti 2019 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post till skolinspektionen@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 23 069 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2018:7875) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors ledarskap

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 och 34 §§, 4 kap. 4-7 §§ skollagen

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Skolans uppdrag, Varje skolas utveckling. 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn leder och styr i flera delar skolans utveckling av undervisningen, men utvecklingsområden finns.

Skälen till bedömningen är att rektorn leder och organiserar det pedagogiska arbetet utifrån ett tydligt fokus på skolans kunskaps- och värdegrundsuppdrag. Rektorn följer upp och analyserar skolans resultat avseende kunskaper och värden samt fattar beslut om utvecklingsåtgärder och resursfördelning utifrån analysen. Däremot är rektorns ledning och styrning av ett strategiskt jämställdhetsarbete begränsad.

Rektorns ledning och organisation av det pedagogiska arbetet fungerar väl

Granskningen visar att rektorn leder och organiserar det pedagogiska arbetet utifrån ett tydligt fokus på skolans kunskaps- och värdegrundsuppdrag. På skolan finns det olika mötesforum där lärare, elevhälsa och övrig personal regelbundet träffas för samverkan och kollegialt lärande. Rektorn deltar antingen i dessa möten eller styr innehållet genom tydliga dagordningar som utgår ifrån verksamhetens identifierade behov. Personalen träffas regelbundet i olika grupper för kollegiala samtal som syftar till att utbyta erfarenheter och ge fortbildning. Lärare och rektorn lyfter också regelbundna lektionsbesök med påföljande återkoppling utifrån bestämda kriterier som en viktig del i det kollegiala lärandet. Av intervjuer med lärare framgår att rektorn är tydlig med de förväntningar hon har på personalen när det gäller undervisning och värdegrundsarbete. Rektorn och lärare uppger att lärarnas rutiner är dokumenterade och beskriver ramar för arbete med exempelvis pedagogiska planeringar, bedömning eller ramlektion. Det sistnämnda är en mall för en lektionsstruktur med beskrivningar av de moment som varje lektion bör innehålla.

Enligt skolans sammanställning är 34 procent av lärarna obehöriga. Av intervjuer med lärare och rektorn samt av Skolinspektionen enkät till pedagogisk personal (våren 2018)¹ framgår att rektorn skapat tydliga rutiner för stöd till obehöriga lärare. Rektorn utser mentorer och förstelärare som löpande under terminens gång ger stöd till de obehöriga lärarna. Detta stöd omfattar såväl undervisning som bedömning och betygssättning.

¹ Det samlade indexet för Alfaskolan var 7,4 av 10 avseende frågan "På den här skolan finns rutiner att introducera nyanställda lärare till arbetet" samt frågan "På den här skolan finns rutiner för att handleda nyanställda lärare i arbetet".

Rektorn följer upp och analyserar hur väl verksamheten fungerar

Granskningen visar att rektorn driver ett strukturerat och systematiskt arbete med att följa upp och analysera hur väl verksamheten fungerar. Rektorn skapar sig en nulägesbild av skolans verksamhet genom att tillsammans med sin personal regelbundet följa upp såväl elevernas kunskapsresultat och undervisningens kvalitet som skolans värdegrundsarbete. I intervjuer med rektorn, lärare och elevhälsan framkommer att elevernas kunskapsresultat följs upp löpande. Därutöver görs det fyra gånger per läsår en kunskapsuppföljning på både individ- och gruppnivå, som omfattar samtliga ämnen och årskurser. Rektorn uppger att det sättet att följa upp elevernas resultat ger en snabb överblick över hur långt eleverna har kommit i sin kunskapsutveckling i respektive ämne och årskurs, samt hur utvecklingen över tid ser ut. Även skolans samlade kunskapsresultat samt resultat på nationella prov följs upp. Beträffande uppföljningen av undervisningen uppger rektorn, elevhälsan och lärare att rektorn gör regelbundna lektionsbesök med fokus på bland annat den överenskomna ramlektionen. Enligt rektorn omfattar uppföljningen av undervisningen även hur lärarna arbetar med värdegrundsfrågor.

De uppgifter som samlas in i uppföljningen analyseras av rektorn under medverkan av personalen. Med utgångspunkt i kunskapsuppföljningen utvärderar varje lärare sin undervisning. Därefter diskuterar lärarna med rektorn vilka åtgärder som behövs för att anpassa och förbättra undervisningen utifrån de aktuella behoven. Enligt Skolverkets statistik var andelen elever i årskurs 6 som läsåret 2017/18 nådde kunskapskraven som lägst i ämnet engelska (75 procent) och som högst i ämnena slöjd och teknik (100 procent). I samtliga intervjuer framkommer att skolan har identifierat de ämnen där resultaten varit låga, genomfört analyser och fattat beslut om bland annat förändringar i sättet att undervisa eller nya stödinsatser i undervisningen. Slutsatser av analysen bildar också underlag för omfördelning av resurser, exempelvis studiehandledare eller speciallärare kan kopplas till de elever som har det stödbehovet eller elevcoacherna får ett uppdrag att arbeta med att förbättra studiero i en viss klass.

Skolan saknar ett strategiskt jämställdhetsarbete

Granskningen visar att rektorns ledning av skolans jämställdhetsarbete är begränsad. Visserligen uppger rektorn att hon lyfter vikten av jämställdhetsfrågor med personalen i olika sammanhang men rektorns uppföljning och analys av utbildningen utifrån jämställdhetsperspektiv är inte tillräckligt systematisk. Rektorn berättar att hon följer upp lärarnas arbete med jämställdhet genom regelbundna lektionsbesök. Om det exempelvis visar sig att eleverna, utifrån deras könstillhörighet, får olika utrymme på lektionen tar rektorn upp detta i en efterföljande återkoppling med läraren.

Vidare uppger rektorn att hon utgår ifrån att jämställdhet tas upp i undervisningen i de olika ämnena. Lärare ger dock endast vaga exempel på hur de i undervisningen jobbar med jämställdhetsperspektivet. Några lärare beskriver hur de arbetar med andra delar av värdegrunden, men utan någon direkt koppling till jämställdhetsområdet.

Skolinspektionen har även tagit del av skolans likabehandlingsplan och där finns inte något jämställdhetsarbete beskrivet. Eleverna ger i intervjuer uttryck för att pojkar och flickor behandlas rättvist, men de kan inte ge några exempel att de i skolan pratar om jämställdhet.

Rektorn, lärare och elevhälsan berättar att kunskapsresultat i årskurs 6 är uppdelade på kön men att det inte görs någon analys av resultaten utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Av den nationella statistiken för läsåret 2017/18 framgår att andelen flickor i årskurs 6 som fått betyg A-E är högre i flera ämnen än motsvarande andel för pojkar. Flickorna har också högre genomsnittligt betygspoäng i en övervägande majoritet av ämnena. I flera ämnen har skillnader i resultat till flickornas fördel förekommit över tid. I skolans kvalitetsrapport för läsåret 2017/2018 presenteras resultat på nationella prov samt betyg fördelade utifrån kön. Motsvarande könsindelad statistik finns även beträffande anmälningar om kränkande behandling eller åtgärdsprogram. I kvalitetsrapporten görs dock inte någon analys av de könsuppdelade statistiska uppgifterna.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn initierar och leder ett strukturerat jämställdhetsarbete för att säkerställa att skolan ger alla elever samma möjligheter oavsett könstillhörighet.

Granskningen visar att rektorn behöver utveckla jämställdhetsarbete på skolan så att jämställdhetsperspektivet beaktas i utbildningen och på ett tydligare sätt ingår i en systematisk uppföljning och analys av skolans verksamhet. Vid tiden för kvalitetsgranskningen saknas ett strategiskt arbete för att säkerställa likvärdiga möjligheter för eleverna att lyckas i sitt lärande, oavsett kön.

Av läroplanen framgår att skolan aktivt och medvetet ska främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling.

Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn inleder ett utvecklingsarbete med att systematiskt följa upp verksamheten utifrån ett jämställdhetsperspektiv och se till att det som framkommer i uppföljningen påverkar planering och organisering av skolans arbete. Exempelvis bör könsmonster i kunskapsresultat, anmälningar om kränkande behandling eller utifrån elevhälsans arbete uppmärksammas och analyseras. I denna analys bör utbildningens organisering, innehåll och arbetsformer granskas utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Rektorn behöver också se till att jämställdhetsperspektivet tas tillvara i alla ämnen och att lärare tar vara på de moment som ges inom ramen för kursplanens centrala innehåll att undervisa om jämställdhet.

Undervisning

Författningsstöd

1 kap. 4 §, 3 kap. 3 och 5a §§, 4 kap. 9 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185)

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden 5. Kursplaner med kunskapskrav

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar i flera delar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Skälen till Skolinspektionens bedömning är att undervisningen är varierad och anpassad utifrån elevernas förutsättningar och behov. Även om eleverna ges det stöd de behöver för att förstå och ägna sig åt skolarbetet är inte all undervisning strukturerad så att den innehåller både en tydlig start och ett tydligt avslut. Syftet med lektionen är inte heller alltid tydliggjort för eleverna. Det framkommer även i granskningen att eleverna inte i tillräcklig utsträckning görs delaktiga i planeringen och utvärderingen av undervisningen.

Eleverna får en varierad och delvis strukturerad undervisning

Granskningen visar att eleverna möter varierade arbetsformer och arbetssätt. Av samtliga intervjuer framkommer att eleverna får arbeta i såväl helklass som i grupp,

par eller enskilt. På lektionerna finns också en variation och en växling mellan olika arbetsuppgifter och arbetssätt, såsom "föreläsningsform", film, diskussioner, pjäs eller laborationer. Av de observerade lektionerna har flera ett upplägg med en inledande gemensam genomgång, som sker i dialog med eleverna, och efterföljande individuellt arbete. Granskningen visar, genom observationer och intervjuer, att lärarna på de flesta lektionerna ger eleverna det stöd de behöver för att förstå, komma igång och bibehålla sitt engagemang för skolarbetet. Detta genom exempelvis att lärarna är uppmärksamma på de elever som tappat fokus eller ber om hjälp.

Granskningen visar att lärarna inte alltid strukturerar sin undervisning på ett sätt som innebär att syftet med lektionen och de olika aktiviteterna tydliggörs för eleverna eller att lektionen innehåller både en intresseväckande start och en uppföljande avslutning. Lärare och rektorn lyfter fram vikten av att inleda lektionen på ett tydligt sätt så att eleverna vet vad de ska göra och att de får en överblick över dagens schema. Av intervjuer med elever framgår att inledningen på lektionerna är tydlig på så sätt att lärarna oftast berättar och visar vad eleverna ska göra. Däremot är det inte alltid tydligt för dem vad de ska lära sig och varför. Under lektionsobservationer noterar Skolinspektionen att flera lärare berättar om lektionens olika moment för eleverna. Men inte alla lärare förklarar syftet med lektionen för eleverna eller kopplar syftet till lektionens olika moment. Skolinspektionen har observerat få exempel på lektioner där läraren förklarar och samtalar med eleverna om varför de ska arbeta med en viss uppgift eller ett visst innehåll. Rektorn berättar att lektionerna förutom en tydlig början även bör innehålla ett tydligt avslut då läraren knyter ihop lektionsinnehållet. Dock är det enbart ett fåtal av de observerade lektionerna som avslutas med att läraren sammanfattar lektionens innehåll eller kopplar tillbaka till mål och syfte med lektionen.

Undervisningen stimulerar och utmanar eleverna utifrån deras behov

Utifrån granskningen kan Skolinspektionen konstatera att lärarna på Alfaskolan arbetar med att stärka elevernas självförtroende och motivation att lära samt har höga förväntningar på eleverna. Såväl lärare som representanter för elevhälsan uppger att det allra viktigaste, för att få eleverna att tro på sig själva och motivera dem i skolarbetet, är att bygga elevernas självkänsla och att ha en relation till eleverna. Att lärarna har höga förväntningar på eleverna kommer, enligt rektorn och lärare, till uttryck genom att lärarna utmanar eleverna och utgår från deras intressen. Rektorn uttrycker: "Vi vill ha mer än godtagbara kunskaper, vi ska sträva mot högre resultat". I Skolinspektionens enkät (våren 2018) till elever i årskurs 5 svarar eleverna på

Alfaskolan i högre utsträckning än snittet för samtliga medverkande elever, att skolarbetet är roligt och intressant², vilket flera elever bekräftar i en intervju.

Av granskningen framgår att undervisningens innehåll och arbetssätt är anpassat till aktuell elevgrupp. Tvålärsystem ger, enligt de intervjuade, goda förutsättningar att dela in elever i olika grupper eller arbeta enskilt utifrån elevernas förutsättningar och behov. Även det stöd som eleverna får från studiehandledarna lyfts som en viktig faktor i arbetet med anpassningar. Lärare ger flera exempel på hur de anpassar undervisningen; eleverna kan få avskalat eller utökat innehåll, de får jobba med uppgifter med olika svårighetsgrad, läraren visar olika modeller för hur eleverna kan lösa en uppgift. Flera av de intervjuade eleverna beskriver att de får arbeta på olika svårighetsnivåer och att de får utmanande arbetsuppgifter. Representanter för elevhälsan beskriver att de dels arbetar direkt med eleverna, dels indirekt stödjer eleverna genom att bistå klassläraren med olika typer av anpassningar och läromedel. Även av Skolinspektionens enkät (våren 2018) framkommer att skolans personal gjort en hög skattning av arbetet med anpassningar.³

Elevernas delaktighet i planering och utvärdering av undervisningen är begränsad

Granskningen visar att eleverna ges vissa möjligheter att påverka undervisningen men deras möjligheter till att regelbundet delta i planeringen av undervisningen är begränsade. De flesta eleverna uppger i intervjuer att lärarna inte brukar fråga hur eleverna vill jobba med ett visst arbetsområde. Av Skolinspektionens enkät till elever i årskurs 5 (våren 2018) framkommer att majoriteten av de svarande eleverna instämmer att de kan påverka på vilket sätt de ska arbeta med olika skoluppgifter.⁴ Samtidigt skattar personalen på Alfaskolan lägre än samtlig personal som deltog i enkätomgången elevernas möjligheter till påverkan på undervisningens innehåll eller

² Det samlade indexet för Alfaskolan var 7,6 av 10 avseende frågan "Skolarbetet är intressant" (att jämföra med index 6,9 för samtliga elever i årskurs 5 som svarade på enkäten) och 7,5 avseende frågan "Skolarbetet är roligt" (att jämföra med index 6,5 för samtliga elever i årskurs 5 som svarade på enkäten)

³ Det samlade indexet för Alfaskolan avseende området *Anpassningar efter elevernas behov* var 8,8 av 10, vilket kan jämföras med 7,8 som var snittet för samtlig pedagogisk personal som svarade på enkäten.

⁴ 76 procent av de svarande eleverna på Alfaskolan har valt svarsalternativet "stämmer helt och hållet" eller "stämmer ganska bra" med påståendet "På lektionerna är vi elever med och påverkar på vilket sätt vi ska arbeta med olika skoluppgifter".

arbetssätt.⁵ Rektorn uppger att en sammanställning utifrån lärarnas utvärdering av elevernas inflytande och delaktighet återfinns i skolans kvalitetsrapport. Där framgår det bland annat att eleverna får ta del av lektionsplaneringar eller att de får komma med önskemål om extra uppgifter. Däremot framkommer det varken i intervjuer eller i det skriftliga underlaget att eleverna görs delaktiga i planeringen av undervisningen genom att bidra med idéer på innehåll, arbetssätt eller arbetsformer för det aktuella arbetsområdet.

Vidare visar granskningen att elevernas delaktighet som handlar om deras möjligheter att utvärdera undervisningen inte genomsyrar skolans arbete på ett tydligt sätt. Under intervjuerna säger några lärare att eleverna får möjlighet att utvärdera undervisningen under klassrådet. Eleverna uppger att de ibland eller inte alls får frågor av läraren om hur lektionen har varit. Enligt rektorn använder lärare olika metoder för att utvärdera antingen dagen, veckan eller arbetsområden. Ingen av de observerade lektionerna innehåller dock moment där eleverna får utvärdera den gångna lektionen. Inte heller den ramlektion som lärarna följer innehåller utvärdering som en del i en lektionsupplägg.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer

Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn säkerställer att undervisningen struktureras så att den innefattar både en tydlig start och en summerande avslutning samt att syftet med lektionen tydliggörs för eleverna.

Skolinspektionens granskning visar att lärares arbete med att genomföra strukturerade lektioner behöver förbättras. Granskningen visar att flera lektioner inte är utformade så att de innehåller en tydlig introduktion då syftet med lektionen och dess olika arbetsmoment tydliggörs för eleverna. Lektionerna saknar också ett

⁵ Det samlade indexet för Alfaskolan var 5,6 av 10 avseende frågan "Eleverna är med och påverkar undervisningens innehåll" (att jämföra med 6,1 för samtlig pedagogisk personal som svarade på enkäten). Det samlade indexet för Alfaskolan var 6,3 av 10 avseende frågan "Jag låter mina elever påverka arbetssätten i undervisningen" (att jämföra med 6,9 för samtlig pedagogisk personal som svarade på enkäten).

summerande avslut och elevernas möjligheter att regelbundet utvärdera undervisningen är begränsade.

Enligt skolförordningen ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. En viktig del i en strukturerad och organiserad undervisning är att läraren ser till att lektionerna innefattar introduktion, genomförande och en uppföljande avslutning.⁶

Skolinspektionens granskning av elevers förutsättningar för delaktighet i undervisningen slår fast att de lärare som på ett medvetet och genomgripande sätt arbetar med att skapa förutsättningar för delaktighet gör det bland annat genom att tydliggöra syfte och mål med lektionen. Detta innebär att lärarna förklarar och samtalar med eleverna om varför de ska arbeta med en viss uppgift eller innehåll.⁷ Alfaskolans lärare arbetar med utgångspunkt i en ramlektion som anger att varje lektion bör innehålla en tydlig start. Enligt Skolinspektionen kan introduktionen inte begränsas till att läraren enbart presenterar målen med lektionen för eleverna. Läraren behöver också förklara och prata med eleverna om hur det aktuella lektionsinnehållet ska leda till att dessa mål uppnås. Detta även om en enskild lektion är en del av ett större arbetsområde, där läraren i början av arbetsområdet klargjort vilka övergripande mål som kommer att behandlas.

Även ett tydligt avslut på lektioner där lärare tillsammans med elever summerar och reflekterar över det som har skett under lektionen utgör en viktig komponent i en strukturerad undervisning. Syftet med avslutningen är att läraren sammanfattar undervisningens olika delar och relaterar eller återknyter till syftet med lektionen eller arbetsområdet för att innehållet ska uppfattas som meningsfullt för eleverna och för att eleverna ska vara medvetna om var de befinner sig i sitt lärande.⁸ Skolinspektionen

⁶ Wiliam, D. (2013) *Att följa lärande – formativ bedömning i praktiken*, Lund: Studentlitteratur; Håkansson, J. & Sundberg, D. (2012) *Utmärkt undervisning: Framgångsfaktorer i svens och internationell belysning*, Stockholm: Natur & Kultur.

⁷ Skolinspektionen (2018) *Att skapa förutsättningar för delaktighet*, Stockholm: Skolinspektionen, s. 24f.

⁸ Ibid., s. 24.

rekommenderar rektorn att utveckla arbetet med en tydlig avslutning på lektionerna för att ge eleverna möjlighet att reflektera över undervisningen utifrån det planerade syftet. En sådan avslutning kan med fördel innefatta någon form av utvärdering av lektionen, vilket lärarna kan använda som underlag för att utveckla undervisningen.

Trygghet och studiero

Författningsstöd

3 kap. 3 §, 5 kap. 3 och 5 §, 6 kap. 6-7 §§ skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Skolinspektionen bedömer följande: Utbildningen präglas i hög utsträckning av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Skälen bedömningen är att det finns ett samlat arbete på skolan för att skapa och upprätthålla en lugn och trygg miljö. Granskningen visar att elevernas upplevelse av trygghet och studiero systematiskt följs upp och att skolan arbetar aktivt för att vidta åtgärder som tillförsäkrar eleverna en lugn och trygg miljö.

Skolan har ett samlat arbete för att skapa och upprätthålla en lugn miljö

På Alfaskolan finns det ett gemensamt förebyggande arbete för att skapa studiero. Att alla lärare arbetar med en tydlig struktur på lektionerna bidrar, enligt de intervjuade lärarna och rektorn, till arbetsro. Under de observerade lektionerna finns flera exempel på att lärare agerar både förebyggande och åtgärdande så att studiero skapas och upprätthålls. Tvålärsystem ger, enligt lärarna, goda förutsättningar att såväl se och hjälpa varje elev som avleda eventuella störningsmoment. Eftersom det i varje klassrum finns flera vuxna utnyttjas även möjligheten att bilda olika gruppkonstellationer eller att arbeta i enskilt rum, vilket upprätthåller en lugn studiemiljö.

Resultat från Skolinspektionens enkät (våren 2018) visar att elever i årskurs 5 skattat studiero något högre än genomsnittet för samtliga elever som svarade på enkäten.⁹ I

⁹ Det samlade indexet för Alfaskolan var 6,4 av 10 avseende frågan "Jag har studiero på lektionerna", vilket kan jämföras med 6,1 för elever i årskurs 5 på samtliga skolor som svarade på enkäten.

intervjuer uppger flera elever att de har en god studiero på lektionerna men det finns även elever som uttrycker att det är svårt att koncentrera sig på lektionerna då andra elever stör ordningen i klassrummet. Rektorn, lärare och representanter för elevhälsan beskriver att elevernas upplevelse av studiero fångas upp i en enkät, så kallad trygghetsrapport, som genomförs varje månad och som används som underlag i det pågående arbetet med att förbättra studiero. Rektorn beskriver att det i de klasser där resultaten av enkäten inte har varit tillfredställande har orsaker till bristande studiero analyserats och utifrån det har åtgärder satts in. Bland annat har trygghetsteamet genomfört observationer och haft samtal med klasslärare för de klasser där studiero inte varit tillfredställande och det har förts diskussioner med eleverna om vad som fungerat bra och vad som kan utvecklas.

Skolan bedriver ett aktivt arbete med att skapa en trygg miljö

Granskningen visar att skolan bedriver ett förebyggande arbete som syftar till att öka tryggheten bland eleverna. Inför höstterminen 2018 har ett trygghetsteam bestående av elevcoacher, skolsköterska och kurator skapats på skolan. I teamets uppdrag ingår bland annat att sammanställa och analysera trygghetsrapporterna, anordna värdegrundsdagar eller ansvara för temalektioner i olika klasser. I alla intervjuer lyfts elevcoachernas aktiva roll i det förebyggande trygghetsarbetet. Elevcoacherna anordnar olika rastaktiviteter för att förebygga och avleda konflikter, de tar emot eleverna på skolgården varje morgon och hjälper eleverna vid övergången mellan olika aktiviteter. Ytterligare en del i det förebyggande arbetet utgör schemasatta temalektioner som genomförs i varje årskurs, antingen av klassläraren eller i samarbete med elevcoacherna. Lektionerna behandlar olika teman, såsom tolerans, vänskap eller sociala medier, som är aktuella att ta upp i de olika klasserna utifrån identifierade behov.

En grundläggande del i skolans arbete med att skapa trygghet utgör den trygghetsrapport som eleverna fyller i klassvis varje månad. Detta analyseras och ligger sedan till grund för åtgärder som ska främja tryggheten. Skolinspektionens enkät (våren 2018) för elever i årskurs 5 visar att drygt 80 procent av eleverna uppger att de känner sig trygga i skolan. Vid tiden för Skolinspektionens besök säger flera av de intervjuade eleverna att de känner sig trygga men några elever uppger att det finns otrygga platser på skolan. Såväl elever, lärare som rektorn uppger att skolan har identifierat bland annat fotbollsplanen och omklädningsrummen som sådana riskfyllda områden. Enligt rektorn har beslut om vuxennärvaro vid de utpekade områdena fattats för att öka tryggheten. I intervjuer med elever och lärare framkommer dock att vuxna inte alltid följer med eleverna till omklädningsrummet eller att de inte alltid bevakar fotbollsplanen. Att de beslutade åtgärderna inte har satts in eller inte varit ändamålsenliga bekräftas i den senaste trygghetsrapporten som Skolinspektionen fått ta del av

efter granskningsbesöket. Både omklädningsrummen och fotbollsplanen återkommer där som otrygga platser. Rektorn beskriver vilka åtgärder som mot bakgrund av den senaste trygghetsmätningen ska sättas in. I detta sammanhang vill Skolinspektionen påpeka att rektorn behöver säkerställa att de beslutade åtgärderna faktiskt genomförs och därefter även följs upp för att kunna avgöra om de har varit ändamålsenliga eller om de behöver justeras.

Bedömning och betygssättning

Författningsstöd

1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 20 a § skollagen

9 kap. 20 och 22 b §§ skolförordningen

Lgr 11, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Skolinspektionen bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i flera delar, men utvecklingsområden finns.

Skälen till bedömningen är att rektorn ger lärarna förutsättningar att samarbeta kring bedömning och betygssättning i syfte att verka för likvärdighet. Däremot är rektorns uppföljning och analys av eventuella avvikelser i omdömen och betyg begränsad ur ett likvärdighetsperspektiv.

Lärarna använder olika metoder för att säkra likvärdigheten i omdömen och betyg

Granskningen visar att rektorn skapar förutsättningar för lärare att samarbeta kring bedömning och betygssättning i syfte att verka för likvärdighet. Skolinspektionens enkät (våren 2018) visar att personalen på Alfaskolan skattar det stöd de får för att göra likvärdiga bedömningar högre än samtlig pedagogisk personal som svarade på enkäten.¹⁰ Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att lärare löpande diskuterar hur de bedömer elevernas kunskaper i olika ämnen. Enligt de intervjuade ger tvålärarsystemet goda förutsättningar för dessa diskussioner.

¹⁰ Det samlade indexet för Alfaskolan är 8,5 av 10 avseende frågan "Jag får det stöd jag behöver för att göra likvärdiga bedömningar av elevernas kunskapsutveckling", vilket kan jämföras med 7,1 för samtlig pedagogisk personal som svarade på enkäten.

Inför de regelbundna kunskapsuppföljningarna, som görs i mitten och i slutet av varje termin, bedömer lärare tillsammans alla elevers kunskapsutveckling i sina respektive arbetslag. Vid bedömningen använder sig lärarna av stödmaterial, såsom Skolverkets bedömningsstöd och bedömningsmatriser i olika ämnen. Lärare deltar också i kommunövergripande ämneskonferenser där bedömningsfrågor ingår. Rektorn, lärare och elevhälsan lyfter ämneskonferenserna som särskilt viktiga för lärare i de ämnen där ämneskollegor på den egna skolan saknas, till exempel i de praktisk-estetiska ämnena. Vidare framkommer det att lärare från kommunens grundskolor samrättar nationella prov, som också är oidentifierade. Resultat från Skolinspektionens ombedömning av nationella prov visar att skolenhetens resultat på de ombedömda delproven ligger i linje med motsvarande genomsnittlig andel för samtliga skolor där ombedömning har gjorts.¹¹ Sett från likvärdighetsperspektiv indikerar dessa resultat att Alfaskolan har tolkat och tillämpat bedömningsanvisningarna på ett likvärdigt sätt som skolenheter runt om i Sverige.

Rektorns analys av avvikelser i omdömen och betyg är begränsad

Granskningen visar att rektorn inte i tillräcklig omfattning följer upp och analyserar eventuella avvikelser och skillnader i lärarnas omdömen och betyg. Visserligen uppger rektorn att de kan titta på skillnader i resultat mellan betyg och nationella prov men detta har enligt rektorn inte gjorts i våras. Rektorn har heller inte gjort någon strukturerad analys av likvärdigheten i lärarnas omdömen och betyg mellan olika ämnen och årskurser eller mellan flickor och pojkar. I intervju med lärare på lågstadiet ger de ett exempel på en diskussion kring skillnader i lärarnas omdömen mellan SO-ämnena och matematik som nyligen har initierats av rektorn. Lärare på mellanstadiet uppger däremot att de inte har varit med om att rektorn har uppmärksammat eventuella avvikelser i lärarnas bedömning. I skolans kvalitetsrapport går det att utläsa att andelen elever som når mer än godtagbara kunskaper har sjunkit med drygt 17 procentenheter vid övergången mellan två olika årskurser. Enligt rektorn beror den sänkningen troligen på skillnader i lärarnas bedömningar eftersom det har varit olika lärare som har bedömt dessa elever. Rektorn framför att bedömning utgör ett av

¹¹ Alfaskolan deltog i Skolinspektionens ombedömning av nationella prov. För resultat se: <https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/>

skolans förbättringsområden för nuvarande läsår och att tid för bedömningsdiskussioner är avsatt i olika mötesforum.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn följer upp och tillsammans med personalen analyserar avvikelser i omdömen och betyg i syfte att säkerställa en likvärdig bedömning och betygssättning.

Granskningen visar att rektorn behöver följa upp och analysera eventuella avvikelser i lärarnas omdömen och betyg i syfte att säkerställa att de är likvärdiga och rättvisa. Det framkommer i granskningen att rektorn har initierat någon enstaka diskussion i lärargruppen för att finna förklaringar till skillnader i bedömningar mellan olika ämnen. Rektorn har dock inte följt upp elevernas kunskapsresultat på ett tillräckligt strukturerat sätt i syfte att upptäcka om det sker en likvärdig bedömning och betygssättning på skolan eller inte.

Läraren ska, enligt läroplanen, utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen, samt informera rektorn. Hos rektorn ligger ett ansvar för att de bedömningar som görs av elevernas kunskapsutveckling och resultat är likvärdiga, det vill säga att elevernas kunskapsutveckling är bedömd på samma grunder och att bedömningarna utgår från kunskapskraven. För att veta det behöver rektorn analysera bedömningar utifrån skillnader och variationer mellan årskurser och klasser, i förhållande till nationella prov i de årskurser där dessa genomförs, och diskutera dessa med lärarna.¹² Av Skolinspektionens granskning av skolors arbete för rättvis och likvärdig betygssättning i grundskolan framgår att rektors ansvar omfattar kontroll av bedömning och betygssättning men också att det finns en organisation i skolan som stödjer dessa processer. Förutom

¹² Skolinspektionen (2017) *Bedömningsprocessernas betydelse för likvärdigheten: Ombedömning av nationella prov 2016*, s.6 i rapporten som finns på www.skolinspektionen.se. Se också Klapp, A. (2016) *Att utveckla lärares bedömarpraktik*, I: M. Jarl., & E. Nihlfors. (red) *Ledarskap, utveckling och lärande: Grundbok för rektorer och förskolechefer*, Stockholm: Natur och Kultur.

att skapa möjligheter för lärarna, behöver rektor själv bidra och ge stöd i diskussionerna.¹³

Eftersom bedömning utgör ett av skolans förbättringsområden för nuvarande läsår föreslår Skolinspektionen att rektorns uppföljning och analys av omdömen och betyg också utvecklas och systematiseras inom ramen för det pågående utvecklingsarbetet. Det innebär att skillnader och variationer gällande kunskapsresultat mellan exempelvis olika elevgrupper och klasser, ämnen och årskurser samt nationella prov och terminsbetyg identifieras och analyseras. I analysen bör rektorn undersöka om det bakom avvikelserna finns förklaringar som kan kopplas till lärarens kompetens eller eventuell osäkerhet i bedömning och betygssättning. Det är av vikt att rektorn för samtal med lärarna om det som har identifierats och att de tillsammans diskuterar vilka insatser som behövs för att höja bedömningarnas och betygssättningens kvalitet.

På Skolinspektionens vägnar

X Mårten Petersson

Mårten Petersson
Beslutsfattare
Signerat av: Mårten Petersson

X Renata Grelak

Renata Grelak
Föredragande
Signerat av: Renata Grelak

¹³ Skolinspektionen (2014) *Uppenbar risk för felaktiga betyg: En kortrapport om likvärdighet och kvalitet i skolors betygssättning*, Stockholm: Skolinspektionen, s.6.

Bilaga 1: Underlag för bedömning regelbunden kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- 16 lektionsobservationer
- Tre gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En gruppintervju med skolans elevhälsa
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska värdera vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal indikatorer. Dessa indikatorer beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorns lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektor arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektorn leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar, samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning präglas utbildningen av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete? I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet vid bedömning och betygssättning? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Skolinspektionen besökte skolenheten mellan den 23 oktober 2018 och den 25 oktober 2018. Besöket genomfördes av Renata Grelak och Karin Persson Gode.

Alfaskolan är en kommunal skola i Fagersta kommun. Alfaskolans verksamhet omfattar förskoleklass, grundskola årskurserna 1-6 samt fritidshem. Vid tiden för granskningsbesöket gick cirka 290 elever på grundskolan. Lärarna är organiserade i årskursvisa arbetslag. Skolan leds av en rektor som till sin hjälp har en biträdande rektor, med ansvar främst för förskoleklass och fritidshem.